

Brutovszky Gabriella

Kuruc toposz az irodalomórán

Buga Jakab éneke, Ady „Két kuruc beszélget” és Kovács András Ferenc „Két labanc beszélget” – óravázlat kuruc témájú versek oktatásához, illetve két tanóra tanulságai

Óravázlatomban a kuruc toposz módszertani beágyazódását kíséreltem meg bemutatni két olyan tanóra keretében, amely egyrészt az irodalmi hagyományozás jelentőségét tűzte ki célul, másrészt a kuruc lírai hagyomány továbbélési lehetőségeinek feltérképezését kívánja elvégezni. Mindkét tanóra (2x45 perc) megvalósítására a budapesti ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskolában került sor 2013 májusában. A cél a kuruc lírai hagyomány toposzának beépítése két különböző korosztály és tananyag keretébe; a 11. osztály (26 fő) esetében ez Ady költészete volt, a 7. osztályban (34 fő) pedig az irodalmi hagyományozás és az intertextualitás témakör kontextusában¹ került tárgyalásra a kuruc toposz. Az alábbiakban megkísérlem összefoglalni az óra előkészületét és megvalósulását, az abból származó tapasztalatokat és meglátásokat. Ezek után pedig a tapasztalatokat felülvizsgálva a kidolgozott óravázlatok javított változatát közlöm.

A tanórák kísérleti terepként is szolgáltak olyan módszerek, formák és eszközök kipróbálásához, amelyek a modern irodalomtanítás szempontjából kardinális jelentőségűek. Igyekeztem olyan típusú gyakorlatokat összeállítani, amelyek intermediális és interdiszciplináris jelleggel bírnak, és próbáltam az óra menetét két különböző irányból megközelíteni. A 11. osztályban a művészeti hagyományok (zenei, képzőművészeti és filmadaptációk) felől indítottam az órát, fokozatosan rátérve az irodalmi hagyományozás jelentőségére, majd a szövegek interpretációira és a kuruc toposz Ady-lírába történő beágyazására, illetve a Kovács András Ferenc általi újraírásra. A 7. osztályban viszont mindezt fordított sorrendben kíséreltem megvalósítani, először három szöveg (az előző kettőhöz még csatoltam a Buga Jakab énekét) időrendi beazonosítására került sor, majd a szövegek különböző aspektusok alapján történő egymásra reflektáltságát megvizsgálva jutottunk el fokozatosan a hagyományozás je-

lentőségéhez, majd a további művészeti ágakban való megvalósulásáig. A tapasztalatok viszont azt bizonyították, hogy a választott irány épp az ellenkező korosztályban érvényesült volna kellőképpen. Mivel az alacsonyabb évfolyamba járó diákok még nem elég járatosak a szövegértelmezésben, érdemesebb tágabb perspektívából, vagyis a művészi hagyományozás különböző formáinak áttekintéséből kiindulva felépíteni az értelmezést. A szövegközi párhuzamok ábrázolása sokkal könnyebben zajlik, ha vizuális egységeken keresztül – például jelen esetben a Mona Lisa, adaptációk segítségével – vezetjük el a diákokat az interpretációs eljárások alkalmazásáig. A nagyobb korosztálynál viszont, mivel már kellőképpen jártasak az irodalmi hagyományozás és az intertextualitás témakörében, javasoltabb a szövegközpontú indítás. Mindkét esetben érdemes kitérni a „kurucos életérzés”, legfőképpen a „bujdosó” toposzának tárgyalására, és arra a folyamatra, amely mindezt felülírja, az egységes szerepek felbomlásának folyamatára, és a kuruc-labanc dichotómia évszázados vitájának feloldási kísérleteire (a huszadik században, a kortárs lírában). Míg a csoportos tanítási forma a 11. osztályban megfelelőnek bizonyult, a 7. osztályban a nagy létszám miatt javasoltabb (legalábbis részlegesen) a páros munka alkalmazása. Mindkét esetben kevésnek bizonyult a 45 perc, ha lehetőség nyílik rá, javasoltabb két tanóra keretein belül tárgyalni a tananyagot: a 11. osztály esetében érdemes egy felvezető órát tartani a barokk kor alkalmi-politikai regiszterének ún. kuruc kori költészetéről és azok későbbi vándor toposzairól, valamint ajánlott a Thaly Kálmánhoz kapcsolható művelődéstörténeti adatokat is számba venni, a kuruc tárgyú verseket elhelyezni az Ady-lírában, illetve tisztázni a közköltészet fogalmát. A 7. osztály esetében javasolt az első órán az említett művészeti hagyományozás felől kiindulni, majd eljutni a három említett szöveg egymásra reflektáltságához, a következő órán pedig a szövegek mélyrehatóbb elemzésére kerülhetne sor, ahol részle-

tesen ki lehetne térni az adaptáció, az intertextualitás szempontrendszerére. Ajánlatos ebben a kontextusban tisztázni az adaptációk különböző fajtáit és „kritériumait” a különböző művészeti ágak esetében (pl. mást emel ki a képzőművészeti adaptáció – felnagyít, torzít stb., mást a zenei feldolgozás, a filmművészet és megint mást az irodalmi feldolgozás, ami csupán a nyelv eszközeire szorítkozik).

Érdekes tapasztalat, hogy a hetedikes tanulók egy hányada a szövegek időrendi sorrendbe állításakor (ami egyébként elég nagy fejtörést okozott számukra) a központozás nélküli *Két labanc beszélget* című verset tartották a legkorábbinak (1985!), azzal érveltek, hogy a nyelvezete egyszerű, népdalszerű, számos számukra idegen kifejezéssel (pl. „megkázertak”), míg egy-két tanuló azt hitte, hogy a „kurva” kifejezést régen nem írhatták le, ezért gondolták a *Buga Jakab énekét* mainak (a Kovács András Ferenc-versről valószínűleg épp ezért nem érezték meg az intertextualitást, nem volt mihez viszonyítani). Ilyenkor érdemes kitérni a régi irodalom nyelvi regiszterének sokszínűségére, és a trágár nyelvi elemek nagyrétű előfordulási arányára (a populáris költészetben). A *Buga Jakab énekének* kolofonja egyébként utalást rejt a szöveg megszületésének évére, ezt kevesen vették észre, illetve egy csoportban felmerült az a kérdés, hogy a szövegben utalt 1668-as esztendő nem is köthető a Rákóczi-szabadságharchoz, azaz a kurucokhoz. Itt érdemes kitérni a kurucok korábbi léteire is (illetve akár a kuruc szavunk etimológiájára is), és eloszlatni azt a tévhitet, hogy a kurucok csak a Rákóczi-szabadságharchoz köthetők. Javasolt ebben a kontextusban tárgyalni a variálódás kérdéskörét, hogy számos vers, mivel énekeskönyvekben maradt fenn, különböző variánsokban ismert, ami a mai világgal párhuzamba állítva leginkább arra hasonlít, amikor a zene szerelmese fejében a kedvenc zenének a dallama megmarad, de a szöveget már újraköltve énekli.

Ugyanezt az anyagot kisebb módosítással érdemes a végzős osztályban is kipróbálni (Ady-kontextusban), nekik már elég az intertextushoz kapcsolni az anyagot, úgyesen böngésznek a hasonlóságok/eltérések között, jól tudják alkalmazni a más versek alapján (lásd: Kovács András Ferenc, Parti Nagy Lajos, Esterházy Péter stb.) már ismert technikát, lényegét.

¹ Az intertextualitás idén az emelt szintű nyelvtan szóbeli tétel része Magyarországon.

ÓRAVÁZLAT 45 PERC, 11. OSZTÁLY
A szerepjáték – Ady Endre kuruc témájú versei
 A tanulók 4-5 fős csoportokban dolgoznak.

1. Hallgassátok meg az alábbi verseket, majd értelmezték a csoportotoknak megfelelő szempont szerint! Ha elkészültetek, prezentáljátok a többieknek a meglátásaitokat!

Ady Endre: Két kuruc beszélget

„Most már nagyon jó, mert nem lehet rosszabb,
 Szívünk jó borát gonosz ittasoknak
 Mivel hogy úgy is odaadtuk: mindegy,
 Majd elvezérel az Ördög már minket.”

„Tudom pajtásom, szívbéli pajtásom,
 Nem is magunkat, a holtakat bánom,
 Kik meg nem érték ezen igaz jókat,
 Őket sajnálom, síri bujdosókat.”

„Ha volt vón' szükség emberre, magyarra,
 lett volna, aki másképpen akarja.
 Nem akaródott, hát nem akaródott.”
 „Gyerünk pajtásom, a strázsa már szólott.”

„Menjünk hát, menjünk cudar temetőkön,
 Adj' Isten, holtak, mi még más mezőkön
 Taposunk rongyos, vén piros csizmánkkal,
 Vérben pirulni egy véres világgal.”
 (1918)

Kovács András Ferenc: Két labanc beszélget

emlékszel pajtás kurucok voltunk
 dicső hitekbe maj' beleholtunk
 vagy meg is holtunk s nem vettük észbe
 te meg én hányszor hány csúfos vészbe

hazudol hékám te labanc voltál
 tenéletedbe egyedül holtál
 kuruc én voltam úgy általába'
 s fejedet vettem hány szócsatába

hetvenkedsz hitvány kuruc én voltam
 más életekbe egyedül holtam
 labanc te voltál megkájzeroltak
 ékes erkölcsbe kik beleholtak

gondviselésbe kik beleholtak
 labanc te voltál megkájzeroltak
 retteg a lelked eleven holtan
 hurrá bercsényi kuruc én voltam

k eserült prédás agyafúrt szerzet
 feladod fajtád feleded nyelved
 rengien agyadban ágyúzó zsoldár
 kuruc én voltam te labanc voltál

agyafúrt kóbor keserült korcsos
 feleded nyelved feladod sorsod
 kacagás isten kacagás holtunk
 emlékszel pajtás labanc is voltunk
 (1985)

Két kuruc beszélget – értelmezések	Két labanc beszélget – értelmezések

a) Dialógusvers. Jelenetkeret: Milyen sorsdöntő élet-helyzethez köthető a beszélő megszólalása? Milyen (élet) filozófiai kérdéseket vet fel a költemény? Keressetek erre vonatkozó utalásokat a versben (húzzátok alá), majd hasonlítsátok össze, hogy a két versben ez hogyan valósul meg, és miben különbözik egymástól. Értelmezéseiteket, véleményeiteket írjátok a táblázatba!

b) A szerep lebomlása: Ady egy örökölt szerep leépítésének folyamatába enged betekintést a kuruc témájú verseiben, amely a „Két kuruc beszélget” című vers első sorában eljut a modernség egyik legkietlenebb tapasztalatáig. Hogyan értelmezhető ez a sor a hagyomány és a modernség tükrében? Hogyan írja tovább (felül) e tapasztalatot Kovács András Ferenc verse? Húzzátok alá a két versben az ezekre vonatkozó részeket (identitásvesztés), és írjátok a táblázatba az értelmezéseiteket!

c) A megszólalás hangjai: Mindkét költemény dialógusvers. Hogyan valósul meg ez a párbeszéd Ady és ho-

gyan Kovács András Ferenc versében? Vizsgáljátok meg a beszélőváltások helyét az egyik s a másik versben, illetve azt is, hogy hol nem dönthető el, ki „beszél”! Véleménye-teket, értelmezéseiteket írjátok a táblázatba!

d) Ritmus: Milyen ritmikájú a két vers? Milyen ver-selése és rímélése van a költeményeknek? Milyen a vers hangzása (figyeljétek meg a magas és mély magánhang-zók váltakozását)? Milyen más ritmikai jegyeket vélték felfedezni a szövegekben (áthajlás, kihagyás, alliteráció, ismétlések)? Jelöljétek be a versben a ritmikai jegyeket, és a további megjegyzéseket írjátok a táblázatba!

e) Nyelvi regiszter és hangnem: Milyen nyelvi réte-geket mozgósít a két vers (szleng, nyelvjárás, idegen sza-vak, régies nyelv stb.)? Az érintett szavakat húzzátok alá a költeményekben! Hogyan illeszkednek a versekbe ezek a nyelvi sajátosságok, ha a szöveg értelmezését (hagyománnyelvé és újrainítását) figyelembe vesszük? Milyen a két vers hangneme? Magyarázataitokat írjátok a táblázatba!

f) Figuratívitas: Milyen toposzokat (metafora, metonímia, megszemélyesítés, szimbólum stb.) vélték felfedezni a két versben (húzzátok alá), és ezek hogyan értelmezhetők a szöveg kontextusában? Értelmezéseiteket, véleményeket jegyezzétek be a táblázatba!

- Az előző szövegértelmezések és összevetések alapján hogyan reflektál Kovács András Ferenc verse Ady költeményére? Az ún. kuruc kori költészet mely toposza jelenik meg hangsúlyosan a versekben és milyen kontextusban?
- Zenei és irodalmi hagyományok szerepe és jelentősége a magyar kultúrában: Nézzétek meg a következő képeket, milyen szerepe, jelentősége van Andy Warhol Mona Lisa adaptációinak! (Lehet bármilyen más Mona Lisa-feldolgozás, érdemes a Google képtárban böngészni.) Hogyan értelmezik újra az általunk közismert Mona Lisa-festményt? Milyen funkciója van az adaptációknak a képzőművészetben?
- A következőkben különböző zenei stílusú adaptációkat fogtok hallani. Magyar kultúránk mely századának és milyen történelmi, irodalmi és zenei (pl. hangszer) utalásai/dokumentumai jutnak az eszetekbe róla? (A jól ismert *Csinom Palkó* kezdetű táncdal zenei adaptációi közül válasszunk ki egyet: alternatív szimfonikus-ska zene, rap, régi zene, filmbetét).
- Szerintetek milyen szerepe van/lehet az irodalomban a hagyományozásnak?
- Milyen irodalmi újraírásokat ismertek? Soroljatok fel párat!

3. KREATÍV ÍRÁS:

Írjatok Kovács András Ferenc következő „remake”-vers stílusában egy rövid verset Ady-kuruc hagyományokat újra-író stílusáról (a hagyományhoz való viszony újraértelmezése, a hagyomány megszakítottóságának és folytonosságának tapasztalata).

Kovács András Ferenc: Új Nyugat

Marhára ráment Ady Endre

A vadiúj dúvadi trendre:

Pörölte véreit,

Vörös fehéreit.

Nem hajtott turbós happy endre.

4. HÁZI FELADAT:

Tanulmányozás

Olvassátok el Tverdota György *Rákóczi, akárki, jöjjön valahára* című tanulmányának egy részletét Ady további kuruc témájú verseivel kapcsolatban, és cáfoljátok vagy véleményezzétek a benne leírtakat.

Kreatív írás

Ültessétek át a két vers tartalmát egy általatok választott műfajba. Az új szöveg terjedelme ne legyen több 8-10 mondatnál.

- A verset alakítsátok át...
- rövid **elbeszéléssé**.
- rövidhírré** (bulvárlapban).
- esti hírré a híradóban**.
- rappverssé**.
- himnusszá**.
- A kuruc **levelévé** távoli kedvesének.

Függelék a versekhez (minden csoport kap egy idézetet a kuruc-labanc dichotómia feloldási kísérlete kapcsán, értelmezzék a részletet):

„Az, hogy a magyarok ekkoriban mellékesen egymás ellen harcoltak, igazán elhanyagolható tényező. Különbösen sem magyar küzdött a magyar ellen, hanem »labancok« a »kurucokkal«. Előbbi függetlenségpárti, törökökkel szövetséges magyart, a másik császárpárti osztrákokkal szövetséges magyart jelentett ugyan, de ez a látszat senkit ne tévesszen meg. Mindenki csak a saját táborában küzdőket tekintette magyarnak.” (Milyenek a magyarok? Lackfi János, 2012)

„A Harmonia caelestis példázatai közül fájdalmas időszerűsége lehet annak az anekdotának, melynek hőse „édesapám”, aki a kurucok kérdésére („mi vagy?”) a „labanc”, a labancok kérdésére a „kuruc” választ adja, s akit ily módon mindkét alkalommal jól elvernek. Amikor harmadszor is katonákkal találkozik, már az adjonisten előtt így kiált: „Ne is kérdezzetek, csak üsse-tek.” (Harmonia Caelestis, Esterházy Péter, 2000)

„Minden kuruc szerelmes a maga labancába, és viszont. A »kuruc-labanc csatározás« is a szexuális aktus ritmusához igazodik (mely a szövegnek ironikus távlatot ad): „Akárhogyis a loboncz bennük, fölényesen forog, tol, nyom, markol, pörget, hatol, körkörös, erős parfümjéi felszaladnak az orrba, akár a torma szaga, és rosszul borotvált arca mély sebelet vág belénk? Akkor aztán ki a kard? Köll mán a vitézség? ... szeretem őt testközelben tudni, hallani rémült zihálását, lihegését, nyögét, az ujjja karmolt hajlását, érezni azt a labanczi liüketést, melyben nem nehéz fölismerni egy világot átfogó terv, tervezés, óhaj nagyvonalúságát, mintha csillagok dobognának véreben, melyet ontok?” (Kis magyar pornográfia, Esterházy Péter, 1984)

„A kuruc-labanc szerelmi keringő nyelvi bravúrjai egybejártászik a 17–18. századot a 20.-kal, ránk vetítik a hasadtlelkűség árnyát. Mindig ilyenek voltunk, kuruc éniük nem élhetett el a labanc fele nélkül, író a tilalomfás szerkesztő, ávós a kitelepített, Királyhegyi Pál Sztálin, Ferenc Jóska Kossuth Lajos (legalább is Kossuth Ferenc) nélkül. „Kevésszer gondolunk arra, hogy kurucznak lenni nemcsak logikai truváj a labanczok kontra, hanem önmagában is színes összetett fogalom?” (Kis magyar pornográfia, Esterházy Péter, 1984)

„Nyilvánvaló, hogy a kuruc katonák félig-meddig népi elkötelezettségű vitézek voltak, ám létfenntartásuk éppúgy a parasztoktól rekvirált terményekhez kapcsolódott, mint a sokat szidott labancoké. Ez a korszak katona-modellje, félig-meddig rabló életformával.” (Csörsz Rumen István, 2003)

„De sokan a Károlyi hadából, kivált akik erdélyiek valának, látván, hogy csak hazugság a kurucságnak minden dolga, mikor ki akarna menni Erdélyből, visszaszökének s a generáltól grátiát kérven magoknak, hazatakaródnak. Sőt Magyarországról is sokan az erdélyiek, feleségestől, gyermekestől, szekerestől hazajövének, a fejevári, enyedi professzorokkal, papokkal együtt, noha sokan szegények közül, a kurucok utánok jövének, minden jövőkől kifosztának, vissza is vivének benne csaknem mezítelenül, maig is ott raboskodnak. Akik ott maradának is Rákóczi mellett az erdélyiek közül, mint a kutyák, úgy tartatnak, semmi hitelek, becsületek nincs a magyarországiak előtt, szidják, csufolják. »Ebadták – úgymond –, a magatok országát elpusztítottátok, és már idejöttetek ránk Magyarországon, hogy minket is elpusztítsatok.« (...) Sok tekergő tolvaj kuruc vala Csikban (...) esmét feltámadtak a tolvajok, és a Nagyerdő útján a német executoroktól a Csikból kihajtott feles marhákat elvették, igazán rossz németek valának azok, mert másfél száz némettől tizenkilenc rossz gyalog tolvaj elvevé a sok marhát, egy németet meg is lövének.” (Cserei Mihály, Erdély története, 1710)

ÓRAVÁZLAT 45 PERC, 7. OSZTÁLY

Az intertextualitás szintjei, irodalmi hagyományozás Interdiszciplináris és intermediális kapcsolatok

A tanulók 4-5 fős csoportokban dolgoznak.

1. A következőkben néhány feldolgozást fogtok látni, hallani. Gondolkodjatok el azon, milyen jelentősége van az adaptációknak! Milyen előzményekhez köthetők és hogyan értelmezhetők az új kontextusban?

Képzőművészeti adaptáció:

Bal oldali kép: Andy Warhol: Mona Lisa

Jobb oldali kép: A kép „női” arca gyakorlatilag már a közönségi emlékezet részének tekinthető, ismert az egész világon, másolják, fényképezik, karikatúrákat készítenek róla és ezerszámra sokszorosították.

2. Milyen szerepe van a hagyományörzésnek? Milyen módon történhet az adaptáció? Milyen adaptációkat ismertek? Gyűjtsétek össze a csoportotokban legalább 10-et. Legyen közöttük irodalmi, zenei, képzőművészeti és filmadaptáció is!

3. A következőkben három különböző szerzőtől és korból származó verset olvashattok (A tanulók három verset kapnak szerző és cím nélkül – *Buga Jakab éneke*, *Ady Endre: Két kuruc beszélget*, *Kovács András Ferenc: Két labanc beszélget*). Milyen kapcsolat áll fenn a három szöveg között? Melyik lehet a kiindulópont és miért?

Versek	Kiindulópont	Kapcsolat és indoklás
„Most már nagyon jó...”		
„Mit búsulsz, kenyeres...”		
„emlékszel pajtás...”		

4. A tanulók csoportokban dolgoznak (5 csoport, mindenki kap egy feladatot), az intertextualitás különböző szintjeit vizsgálják. Amikor egymásnak prezentálnak, térjünk ki az intertextualitás jelentésére is az egyes szinteken.

- Keressetek a versekben hasonló szavakat! Jelöljétek be őket, és írjátok ki a füzetbe!
- Keressetek a versekben nyelvi hasonlóságokat (pl. szleng, régi nyelv, idegen szavak stb.)! Jelöljétek be őket, és írjátok a füzetbe!
- Keressetek a versekben hasonló gondolatokat! Jelöljétek be őket, és jegyezzétek a füzetbe!
- Keressetek a versekben tematikai párhuzamot (pl. milyen életérzést tükröznek a versek)! Jelöljétek be őket, és írjátok a füzetbe!
- Mennyire hasonlítanak egymásra a versek formailag (versszakok, sorok, rímelés, verselés stb.)? Jelöljétek be őket, és jegyezzétek a füzetbe!

5. Házi feladat

a) Készítsetek saját adaptációt (irodalmi, képi, zenei) a közismert *Csinom Palkó* barokk táncdalhoz (ha irodalmi feldolgozást készítetek, válasszatok ki 2 versszakot, és készítsétek el annak átiratát).

FÜGGELÉK:**Ady Endre: Két kuruc beszélget**

„Most már nagyon jó, mert nem lehet rosszabb,
Szívünk jó borát gonosz ittasoknak
Mivel hogy úgy is odaadtuk: mindegy,
Majd elvezérel az Ördög már minket.”

„Tudom pajtásom, szívbéli pajtásom,
Nem is magunkat, a holtakat bánom,
Kik meg nem érték ezen igaz jókat,
Őket sajnálom, síri bujdosókat.”

„Ha volt vón' szükség emberre, magyarra,
lett volna, aki másképpen akarja.
Nem akaródott, hát nem akaródott.”

„Gyerünk pajtásom, a strázsza már szólott.”
„Menjünk hát, menjünk cudar temetőkön,
Adj' Isten, holtak, mi még más mezőkön
Taposunk rongyos, vén piros csizmánkkal,
Vérben pirulni egy véres világgal.”

Kovács András Ferenc: Két labanc beszélget

emlékszel pajtás kurucok voltunk
dicső hitekbe maj' beholtunk
vagy meg is holtunk s nem vettük észbe
te meg én hányszor hány csúfos vészbe
hazudol hékám te labanc voltál
tenéletedbe egyedül holtál
kuruc én voltam úgy általába'
s fejedet vettem hány szócsatába

hetvenkedsz hitvány kuruc én voltam
más életkebe egyedül holtam
labanc te voltál megkájzeroltak
ékes erkölcsbe kik beholtak
gondviselésbe kik beholtak
labanc te voltál megkájzeroltak
retteg a lelked eleven holtan
hurrá bercsényi kuruc én voltam

keserült prédás agyafúrt szerzet
feladod fajtád feleded nyelved
rengien agyadban ágyúzó zsoltár
kuruc én voltam te labanc voltál

agyafúrt kóbor keserült korcsos
feleded nyelved feladod sorsod
kacagás isten kacagás holtunk
emlékszel pajtás labanc is voltunk

b) Gyűjtsetek példákat (4-5) olyan irodalmi művekre, melyeket képzőművészeti, zenei vagy irodalmi adaptációkban feldolgoznak (mindegyikre egy-egy példa). Vizsgáljátok meg, hogy milyen kapcsolat van közöttük!

Buga Jakab éneke

1. Mit búsulsz, kenyeres, midőn semmid sintsen?
Jó az Isten, jót ad, légy jó reménségben!
Ha nyílik az üdő majd a gyenge fűven,
Hová két szemünk lát, elbujdosunk ketten.
2. Ó édes pajtásom, hogy ne búsulgatnék,
Midőn sok búbanat rajtam uralkodik!
Ily nyomorúságban még soha sem voltam,
Gondolkozásimban ugyan elfáradtam!
3. Rongyos a dolmányom, kinn van az oldalom,
A sok fóttúl ugyan nehéz a nadrágom,
Hátam lapockáját veri a kalpagom,
Rongyos mentécském is alig áll vállamon.
4. A köpönyegem is nem igen jó immár,
Mind elrothasztotta csizmámat a sok sár,
Nyereségem pedig igen vékonyan jár,
Csillagom, pajtásom, mesze van Tömösvár!
5. Kenyerem s pecsenyém nem igen bőven van,
Morzsalék sem hever üres tarsolyomban,
Pénzem pedig nincsen az hitvány zacskómban,
Mind megiddogáltam taval az kocsmában.
6. A dohányzacskómból elfogyott a dohány,
Valamimet nézem, mindenem pusztán van,
Az vörös gyurkóm is tele van csak ritkán,
Ki miatt én torkom száraz nyálakat hány.
7. A farkas bőrömnek lekopott a szőre,
Pókháló palackom a szegen bélepte,
Nyargalózik rajtam a tetők serege,
Mert szennyes az ingem, nincs, ki fejéritse.
8. Az lovam lábáról lehullott a patkó,
Aki rajta van is, az is nem igen jó,
Ha nem patkoltam, elromlik a jó ló,
Ló nélkül pediglen nékem nem igen jó!
9. Kurva anyja, pajtás, élünk, mint élhetünk!
Tavaszi melegnek hasunkat kivetjük,
Égessük pipánkat, hogyha megéhezünk,
Több szegénylegénnyel mi is eltengődjünk.
10. Ez verseket szerzém keserűségemben,
Az nagy ínség miatt Nógrád vármegyében,
Ezerhatszázhatvan és nyolc esztendőben,
Megvervén az Isten nagy korhelségembe.